

3.12.2024

VN/28287/2023

Tiedonhallintalautakunnan arviointisuunnitelma 2025

1 Arvioinnit ja arviointien toteutus

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävän toteuttaminen perustuu tiedonhallintalautakunnan hyväksymään arviointisuunnitelmaan (laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019 11 §:n 1 momentti).

Tiedonhallintalautakunnan vuoden 2025 arviointikohteet ovat:

- Tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteutuminen työvoimapaalvelujen järjestämisvastuun siirtyessä kunnallisille viranomaisille. Arviointi kohdistuu:
 - asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitoa koskeviin vaatimuksiin (tiedonhallintalaki 28 §)
 - muutosvaikutusten arvioinnin toteuttamista koskeviin vaatimuksiin (tiedonhallintalaki 5.3 §)
- Tiedonhallintamallin laatiminen ja ylläpito niissä viranomaisissa, joissa vuoden 2024 arvioinnissa tiedonhallintalain 5.1 ja 5.2 §:n vaatimusten toteuttaminen todettiin puutteelliseksi.
- Tietojen luovuttaminen teknisen rajapinnan avulla sekä tietojen luovuttamisessa käytettävien tietorakenteiden ohjaus usean viranomaisen välisessä tietojen luovuttamisessa tiedonhallintalain 22 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisesti (arvioinnin toteutus siirretty vuodelta 2024)

Arviointien toteuttaminen käsitellään tiedonhallintalautakunnassa ennen arviointitoimenpiteiden käynnistämistä. Käsittelyn yhteydessä tarkennetaan arvioinnin tavoitteet, kohteet sekä toimenpiteet.

Arvioineista muodostetaan erilliset arviointiyhteenvedot, joka julkaistaan tiedonhallintalautakunnan verkkosivuilla.

Selvityspyyntöjen sisältö ja vastaanottajaorganisaatiot voidaan käsitellä tarvittaessa erillisinä.

2 Vuoden 2025 arviointikohteet

2.1 Tiedonhallintalain vaatimusten toteuttaminen työvoimapalvelujen uudistuksen yhteydessä.

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuu ja siihen liittyvät tehtävät siirtyvät 1.1.2025 työ- ja elinkeinotoimistoilta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (ELY-keskus) sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksetta (KEHA-keskus) työvoimaviranomaisille (kunnan tai kuntayhtymän viranomaista, joka vastaa työvoimapalveluiden järjestämisestä toimialueellaan).

Kunta voi järjestää kunnan järjestämisvastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (*työllisyysalue*) yhdessä jonkin toisen tai useamman muun kunnan kanssa.

Työvoimapalvelut järjestetään 1.1.2025 alkaen:

- 39 vastuukuntamallilla
- 2 kuntayhtymämallilla (Suupohjan ja Kympin työllisyysalueet)
- 4 kuntaa järjestää palvelut itse (Lahti, Kouvola, Helsinki, Vantaa)

Uudistuksen yhteydessä työvoimapalveluista vastaavien kuntien sekä työllisyysalueiden vastuukuntien tai kuntayhtymän on tullut arvioida muutoksen aiheuttamia vaikutuksia niiden tiedonhallintaan ja päivittää asiakirjajulkisuutta toetuttavat kuvaukset vastaamaan muuttunutta tilannetta.

2.1.1 Asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpito työvoimapalveluja koskevien tietojen osalta

Arvioitavat vaatimukset

Tiedonhallintalain 28 §:ssä säädetään tiedonhallintayksikön velvollisuudesta ylläpitää julkisuusperiaatteen toteuttamista varten kuvausta sen hallinnoimista tietovarannoista ja asiakistereistä (*asiakirjajulkisuuskuvauks*).

Arvioinnin tavoitteet

Asiakirjajulkisuuskuvauks on apuväline, jonka avulla edistetään julkisuusperiaatteen toteuttamista helpottamalla tietopyyntöjen tekemistä viranomaiselle sekä tietojen antamista tietopyynnön perusteelle yksilöityihin asiakirjoihin.

Vuoden 2025 asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitoon kohdistuvan arvioinnin avulla pyritään varmistamaan, että työvoimapalvelujen asiakkailta on koko maassa yhteneväiset edellytykset apuvälineisiin, joiden avulla asiakkaiden on mahdollista pyytää työvoimaviranomaiselta asiakirjoja asiassaan. Vastaavasti tehtävät luovuttavien viranomaisten osalta arvioidaan, ettei niiden kuvauksiin sisälly vanhentunutta tietoa.

Asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitoa arvioidaan työvoimapalveluja koskevien tietojen sisällyttämisenä kuvaukseen sekä tietojen ylläpitoajankohdan kautta. Ensimmäisen mainitun avulla varmistetaan, että kuvaus vastaa sisällöllisesti tiedonhallintalain 28 §:ssä säädettyä ja jälkimmäinen, ettei tietojen ylläpidon aikataulu viivästy kohtuuttomasti vuoden vaihteessa tapahtuvasta muutoksesta.

Arviointikohteet

Työvoimapalvelujen järjestämisestä vastaavien viranomaisen verkkosivustot (45), ELY-keskusten verkkosivut (15) ja KEHA-keskuksen verkkosivut.

Arvioinnin ajankohta ja toteutustapa

Arviointi toteutetaan vierailamalla työvoimaviranomaisten sekä ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen verkkosivuilla vuoden 2025 ensimmäisen vuosineljänneksen päättyessä.

Verkkosivuilla julkaistuista asiakirjajulkisuuskuvauksista arvioidaan kuvauksen ylläpito työvoimaviranomaisten lakisääteisten tehtävien koskevien tietojen osalta.

2.1.2 Muutosvaikutusten arvioinnin ja tiedonhallintamallin ylläpidon toteuttaminen työvoimapalvelujen uudistuksessa

Arvioitavat vaatimukset

Tiedonhallintalain 5.3 §:ssä säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta arvioida niiden tiedonhallintamallin sisältöön vaikuttavien olennaisten hallinnollisten uudistusten ja tietojärjestelmien käyttöönoton vaikutuksia suhteessa tiedonhallinnan vastuisiin, tiedonhallintalaissa säädettyihin tietoaineistojen muodostamista ja luovutustapaa koskeviin vaatimuksiin, asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan vaatimuksiin sekä muualla laissa säädettyihin asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon, suojaan ja tiedonsaantioikeuksiin. Lisäksi muutosvaikutusten arvioinnissaan tiedonhallintayksikön olisi otettava huomioon tietovarantojen yhteentoimivuus sekä niiden hyödynnettävyys tietoaineistoja muodostettaessa ja käytettäessä. Tiedonhallintalain 5.3 §:ssä säädetään lisäksi tiedonhallintayksikön velvollisuudesta ryhtyä arvioinnin perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin tiedonhallintalain 5.1 ja 5.2 §:ssä säädetyn tiedonhallintamallin muuttamiseksi ja muutosten toimeenpanemiseksi.

Arvioinnin tavoitteet

Arvioinnin tavoitteena on selvittää tiedonhallintalain 5.3 §:ssä muutosvaikutusten arvioinnista säädettyjen vaatimusten toteutumista työvoimapalvelujen uudistuksessa ja varmistaa osaltaan, että muutoksessa tietojen käsittelyyn kohdistuviin riskeihin on varauduttu ja muutoksen toimeenpanossa on huomioitu tiedonhallintaan kohdistuvia vaikutuksia. Arvioinnin avulla pyritään tuottamaan käsitys muutosten arvioinnin toteuttamisesta suhteessa tiedonhallintalain 5.3 §:ssä säädettyihin arviointivelvoitteisiin sekä arvioinnin perusteella toteutetuista toimenpiteistä (mm. tiedonhallintamallin ylläpito).

Arvioinnin pyritään tunnistamaan ja kokoamaan arviointikohteille ja muille hallinnollisia uudistuksia suunnitteleville viranomaisille tietoa tiedonhallinnan vaikutusten arvioinnin hyvistä käytännöistä.

Muutosvaikutusten arviointia koskevien yksityiskohtaisten vaatimusten toteutumista tarkastellaan erityisesti tietojensaantioikeuksien sekä tietovarantojen yhteentoimivuuden osalta.

Arviointikohteet

Työvoimapalveluista vastaavat viranomaiset (45) ja KEHA-keskus.

Arvioinnin ajankohta ja toteutustapa

Arviointi toteutetaan lähettämällä työvoimapalveluista vastaaville viranomaisille selvityspyyntö vuoden 2025 toisen vuosineljänneksen aikana.

2.2 Tiedonhallintamallin ylläpito (seuranta-arviointi)

Arvioitavat vaatimukset

Tiedonhallintalain 5.1 §:ssä säädetään tiedonhallintayksiköiden velvollisuudesta ylläpitää sen toimintaympäristön tiedonhallintaa määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Pykälän 2 momentissa on säädetty tiedonhallintamallin vähimmäissisällöstä.

Arvioinnin tavoitteet

Tiedonhallintalautakunta toteutti vuosina 2023–2024 arvioinnin tiedonhallintamallien toteuttamisesta valtion virastoissa ja laitoksissa, hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä sekä kunnissa ja kuntayhtymissä. Arvioinnin perusteella havaittiin puutteita laissa säädetyn toteuttamisessa. Vuosien 2023 ja 2024 arviointeihin saatujen vastausten perusteella tiedonhallintamallin laadintaa ei oltu aloitettu 13:ssa tiedonhallintayksikössä ja mallin laadinta oli edelleen kesken 125:ssä tiedonhallintayksikössä. Edellä mainitun lisäksi useat arvioinnin kohteena olleet tiedonhallintayksiköt jättivät vastaamatta tiedonhallintalautakunnan selvityspyyntöön.

Vuonna 2025 toteutettavan arvioinnin tavoitteena on täydentää aiemmissä arvioinneissa muodostunutta tilannekuvaa tiedonhallintamallin laatimisen ja ylläpidon tilanteesta kaikissa valtion virastoissa ja laitoksissa, hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä sekä kunnissa ja kuntayhtymissä.

Arviointikohteet

Valtion virastot ja laitokset, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät sekä kunnat ja kuntayhtymät, joiden osalta vuosien 2023 ja 2024 arvioinneissa havaittiin puutteita tiedonhallintamallin ylläpidossa tai jotka eivät vastanneet tiedonhallintalautakunnan selvityspyyntöön.

Arvioinnin ajankohta ja toteutustapa

Arviointi toteutetaan vuoden 2025 kolmannella neljänneksellä lähettämällä arviointikohteille selvityspyyntö tiedonhallintalaissa säädettyjen vaatimusten toteuttamisesta.

2.3 Tietojärjestelmien ja tietovarantojen teknisten rajapintojen toteutumisen ja tietorakenteiden ylläpidon arviointi (arvioinnin toteutus jatkuu vuodelta 2024)

Arvioitavat vaatimukset

Tiedonhallintalain 22.3 §:n jälkimmäisen virkkeen mukaan suunniteltaessa usean viranomaisen välistä tietojen luovuttamista teknisten rajapintojen avulla on tietorakenteen kuvaus määriteltävä ja ylläpidettävä toimialasta vastaavan ministeriön johdolla.

Tiedonhallintalain 22.1 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta toteuttaa säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Tiedonhallintalain 22 §:n säännöksiä sovelletaan uusiin 1.1.2020 jälkeen hankittuihin tietojärjestelmiin. Ennen 1.1.2020 käyttöön otetut tietojärjestelmät on tullut saattaa vastaamaan tiedonhallintalain 22 §:n säännöksiä 1.1.2024 mennessä.

Arvioinnin tavoitteet

Tiedonhallintalain tarkoituksen on edistää tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta (TiHL 1 § 3 k). Tiedonhallintalaissa tietovarantojen yhteentoimivuudella tarkoitetaan tietojen hyödyntämistä ja vaihtoa eri tietojärjestelmien välillä siten, että tietojen merkitys ja

käytettävyys säilyvät. Tiedonhallintalaissa tietovarantojen yhteentoimivuutta ohjataan erityisesti lain 20 ja 22 §:in sisältyvillä säännöksillä.

Tiedonhallintalain 22 §:ssä säädettyjen vaatimusten arvioinnin tavoitteena on arvioida, miten viranomaisille säädetty velvollisuus luovuttaa tietoja teknisellä rajapinnalla toteutuu. Lisäksi tavoitteena, on arvioida poikkeamaperusteiden lainmukaisuutta tilanteissa, joissa velvoitetta ei ole toteutettu. Arvioinnin avulla pyritään muodostamaan myös käsitys teknisellä rajapinnalla toteutettavan tietojen luovutuksen kehittymisestä ja manuaalisen tiedonsiirron vähentymisestä tiedonhallintalain voimassaoloaikana.

Tietojärjestelmien yhteentoimivuuden varmistaminen edellyttää tietojen luovuttamisessa käytettyjen tietorakenteiden määrittelyä. Tiedonhallintalain 22.3 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan teknisen rajapinnan avulla luovutettavien tietojen tietorakenteen kuvauksen määrittelee ja sitä ylläpitää tiedot luovuttava viranomainen. Usean viranomaisen välisessä tietojen luovuttamisessa ei ole aina yksiselitteisesti määriteltävissä viranomaista, joka tietorakenteen määrittelee. Tämän vuoksi tiedonhallintalain 22.3 §:n jälkimmäisessä virkkeessä on säädetty ministeriöille velvollisuus ohjata usean viranomaisen välisessä teknisellä rajapinnalla toteutettavassa tietojen luovuttamisessa käytettäviä tietorakenteiden kuvaamista. Tiedonhallintalautakunta on arvioinut vuonna 2021 ministeriöiden tiedonhallintalain 22.3 §:n säädetyn velvollisuuden toteutumista. Tällä arvioinnilla seurataan velvollisuuden toteutumisen kehittymistä ministeriöissä vuosina 2021–2024.

Arviointikohteet

Arviointikohteet jakautuvat arvioitavien vaatimusten osalta:

- a) Tiedonhallintalain 22.3 §:n vaatimusten arvioinnin kohteena ovat ministeriöt.
- b) Tiedonhallintalain 22.1 §:n vaatimusten arvioinnin kohteena ovat valtion virastot ja laitokset, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät sekä kunnat ja kuntayhtymät, joille on erikseen säädetty velvollisuus luovuttaa säännönmukaisesti tietoja toisille viranomaisille. Arviointikohteet määritellään tarkemmin arvioinnin selvityspyynnön käsittelyn yhteydessä.

Arvioinnin ajankohta ja toteutustapa

Arvioinnin ajankohta ja toteutustapa jakautuvat arvioitavien vaatimusten osalta:

- a) Arviointi toteutetaan lähettämällä ministeriöille selvityspyyntö alkuvuodesta 2025.
- b) Tietoaineistoja teknisten rajapintojen kautta luovuttaville viranomaisille selvityspyyntö lähetetään vuoden 2025 toisen vuosi neljänneksen aikana.